

## Langer thuis wonen? Breng een woonservicegebied tot bloei

Bejaardenhuis is passé, zelfredzaamheid een must

**Is de Spar op loopafstand? Doet het buurthuis meer dan bingo? Zijn huizen geschikt voor trapliften en drempelloze vloeren? Is het antwoord 3x 'ja', dan heeft een woonservicegebied al goede kans van slagen. Prof. George de Kam, emeritus hoogleraar Volkshuisvesting en grondmarkt, legt uit wat woonservicegebieden zijn en wat ze voor kwetsbare ouderen betekenen. "Het gaat mij niet om nóg langer zelfstandig wonen – die grens is bereikt – maar om béter."**

**Het oldskool bejaardenhuis is niet meer.** Tussen zelfstandig wonen (zo lang mogelijk graag) en het verpleeghuis (vaak het eindpunt) zit een gat wat nog niet gevuld is. Prof. George de Kam (1948) van de Rijksuniversiteit Groningen is er in gesprongen. "Het aandeel ouderen dat zelfstandig blijft wonen is groter geworden en er zijn wel nieuwe woonvormen ontwikkeld, maar voor te weinig mensen. De kans dat kwetsbare ouderen thuis verpieteren is dus groter geworden. Een woonservicegebied is een goede optie om het gat te vullen."

**Wat zijn woonservicegebieden?** Buurten, wijken of dorpen waar wonen, welzijn en zorg aan elkaar zijn gekoppeld. Een wijk-, buurt- of gezondheidscentrum is vaak de spil van een woonservicegebied, en idealiter zijn voorzieningen als winkels en openbaar vervoer, hulp en zorg dichtbij huis. Hoe kunnen wonen, zorg en welzijn elkaar in de praktijk zó versterken, dat mensen lang en tevreden in hun eigen buurt kunnen blijven wonen?

Platform31 en onderzoekers van onder meer de Radboud Universiteit doen sinds 2012 onder leiding van De Kam en in samenwerking met het Planbureau voor de Leefomgeving, [onderzoek in tien woonservicegebieden in Nederland](#). In de Peel tot de Achterhoek, in Leeuwarden tot Breda. Het uitgebreide beginonderzoek in 2012 fungeert als nulpunt, en dit jaar peilde De Kam (met een wat kleiner team) wat de succesfactoren voor het slagen van woonservicegebieden zijn, en of ze inderdaad een goede optie zijn voor langer – en prettig – zelfstandig wonen.

**Enthousiaste mensen die elkaar weten te vinden**, daarmee valt of staat een woonservicegebied, zegt De Kam. "Een woonservicegebied goed 'inregelen' is grotendeels niet zo heel erg ingewikkeld: het grootste deel gaat om gewoon dagelijks leven. Oversteekplaats op de juiste plek, supermarkt dichtbij, informeel contact, een plek waar mensen elkaar kunnen zien, waar begeleiding is om leuke dingen te doen voor wie dat wil. Het succes van een woonservicegebied hangt vooral van personen af, zoals de enthousiaste wethouder die vastgoedmanager A en middenstander B meeneemt. Soms lopen goede initiatieven dood als zo'n wethouder weggaat, soms lopen ze soepel door." Als voorbeeld noemt De Kam de dorpskern Helden-Panningen in Limburg, een van de tien woonservicegebieden die hij in 2012 onderzocht. Daar werkt al 15 jaar hetzelfde beleid tot ieders tevredenheid, dwars door verkiezings- en managementwisselingen heen.

**Wat is nog meer belangrijk om een woonservicegebied te laten slagen?** Beschikbaarheid van woningvoorraad, en in hoeverre een woning aanpasbaar is. Dat ligt bij particuliere huiseigenaren vaak moeilijker dan bij woningen van corporaties. Woningcorporaties hebben meer mogelijkheden om wat er al is om te bouwen tot geschikte woningen voor ouderen. En nieuwbouw? "Voor totaal nieuwe accommodaties krijg je weinig handen meer op elkaar. Maar dat is ook niet doorslaggevend voor het slagen van een woonservicegebied. Hoe mensen ondersteund worden, hoe mensen samenwerken – dáár gaat het om. Door met zoveel mogelijk mensen te praten en te peilen wat hun wensen

zijn, kom je erachter hoe je een woonservicegebied het beste kunt inrichten. Samenwerking is het cement; dat weet ik als planoloog heel goed.”

**Een woonservicegebied heeft een spil nodig:** het buurthuis, een multifunctioneel activiteitencentrum, een zorgcentrum... Maar De Kam concludeert dat een verpleeg- of verzorgingshuis niet per se de beste optie is om die spilfunctie te vervullen. “In een verpleeghuis wonen alleen nog de echt zware gevallen. Voor vitale senioren is dat niet de plek waar je leuke dingen wil komen doen.”

**In 2012 telden De Kam cs meer dan 100 woonservicegebieden.** Of iets soortgelijks; er staat geen hek omheen met een bordje ‘Welkom in ons WSG!’ erop. “Hoe je ze ook noemt, ze zijn nu echt nóg harder nodig! Ik zou graag zien dat wijken die ‘omgevormd’ kunnen worden tot woonservicegebied, leren van onze bevindingen. Zo kun je enorm veel ouderen helpen.” De noodzaak is hoog: ten eerste omdat we met z’n allen zo oud worden, ten tweede omdat er minder geld is en minder professionals zijn, en ten derde vanwege de wijziging in de Wmo en Wlz. Valt zorg onder de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) of onder de Wet langdurige zorg (Wlz)? ‘Maatschappelijke ondersteuning’ wordt geregeld – en betaald – door de gemeente, ‘langdurige zorg’ wordt betaald door de rijksoverheid.. Veel thuiswonende ouderen schakelen op een gegeven moment over van Wmo-zorg naar Wlz-zorg, bijvoorbeeld als hun gezondheid zo verslechtert dat ze permanent zorg en ondersteuning nodig hebben. Dan botsen de systemen van Wmo en Wlz soms. Het kan dan bijvoorbeeld gebeuren dat thuiswonende ouderen minder zorg krijgen, van een andere zorgorganisatie, en meer eigen bijdrage moeten betalen – terwijl hun gezondheidssituatie juist verslechtert.

**Zoals er geen twee woonservicegebieden hetzelfde zijn,** zijn ‘ouderen’ ook niet over een kam te scheren. “In ons onderzoek hebben we het nadrukkelijk over *kwetsbare* ouderen – want de ene dame van 80 kan zich prima redden, terwijl haar buurman van 65 dat niet kan. In een woonservicegebied moet je je maatregelen op het type kwetsbaarheid aanpassen. Want mensen die ‘alleen maar’ mobiliteitsproblemen hebben (bijvoorbeeld zonder rollator nergens meer komen) kunnen mensen die depressief of somber zijn wellicht helpen. En vaak willen ze dat ook graag.”

#### Checklist voor gemeentes: wat te doen voor een geslaagd woonservicegebied?

- “Begin met je ouderen te leren kennen! Voer open gesprekken, ga in op wat ze graag willen. Daar is echt nog veel te winnen. Ouderen willen ook elkaar ondersteunen. In sommige gemeenten wordt elke 75-jarige bezocht door een vrijwilliger; dat is een mooie kans.”
- “Inventariseer wat er al is, ga niet opnieuw het wiel uitvinden. Beweeg met de situatie en de mensen mee.”
- “Geef veel aandacht aan welzijnswerk, maar betrek ook de middenstand, sportverenigingen en andere organisaties in de buurt.”
- “Ga na welke (zorg)professionals al in de beoogde buurt werken – én of ze elkaar al kennen.”
- “Besteed slim aan: let er donders goed op dat een aanbieder van bijvoorbeeld thuiszorg écht gebruik maakt van het netwerk wat er al is.”
- “Vlecht de participatiewet in, zoek de mensen die terug de arbeidsmarkt op willen, ga serieus om met je vrijwilligers, faciliteer ze goed.”
- “Haal de schotten tussen systemen weg. De overgang van Wmo naar Wlz is bijvoorbeeld een lastige hobbel. Andere mensen, andere aanbieder, andere budgetten – heel verwarrend. De partijen eromheen zouden het zo moeten regelen dat ouderen daar zo min mogelijk van merken.”